

ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ԶԱՔՈՅԱՆ

տեխնիկական գիտությունների թեկնածու,
ԵՊՀ կառավարման ու գործարարության ամբիոնի դոցենտ
Էլ. փոստ՝ harutyunzakoyan@yahoo.com

ԻՐԱՑՎԵԼԻՈՒԹՅԱՆ ՌԻՍԿԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԵԹՈՂԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՀԱՐՑԵՐ

Սույն մեթոդիկայի նպատակն է նկարագրել առևտրային բանկերի (այսուհետև՝ բանկ) կողմից ընդունվող իրացվելիության ռիսկի գնահատման առաջավոր պրակտիկան: Սույն մեթոդիկայի շրջանակներում քննարկման օբյեկտ են հանդիսանում ըստ ժամկետների բաշխված բանկի ակտիվների ու պարտավորությունների կառուցվածքը և դրանց գծով պայմանագրային կամ սպասվող (պլանավորվող) դրամական միջոցների ներհոսքերը և արտահոսքերը: Իրացվելիության ռիսկի գնահատման առաջարկվող մեթոդիկան կարող է օգտագործվել բանկի գործունեության պլանավորման և վերլուծության համակարգում իրացվելիության ռիսկի ընդունելի մակարդակը սահմանելու, հիմնական տնտեսական նորմատիվների սահմանաչափերը որոշելու, բանկի ստանձնած պարտավորությունները կատարելու ունակությունը և վարկային գործառնությունների ֆինանսավորման հնարավորությունների գնահատելու, ինչպես նաև իրացվելիության ռիսկի վերաբերյալ հաշվետվողականության գործընթացներում:

Բանկի կողմից ընդունվող իրացվելիության ռիսկի մեծության սահմանափակումն իրականացվում է իրացվելի ակտիվների պաշարի նորմատիվային արժեքների և դրամական ներհոսքերի և արտահոսքերի հարաբերակցությունների գործակիցները որոշելու միջոցով: Սույն մեթոդիկայում վերլուծության առարկա են հանդիսանում բանկի պորտֆելները: Հեռանկարային իրացվելիությունը գնահատելիս հաշվի են առնվում բանկի հետևյալ պորտֆելները. դրամարկղում կանխիկ դրամական միջոցների պորտֆելը. «Նոստրո» հաշիվներում տեղաբաշխված միջոցների պորտֆելը. տեղաբաշխված միջբանկային վարկերի ու ավանդների պորտֆելը. տրամադրված կորպորատիվ վարկերի պորտֆելը. կողմնակի, ներառյալ պետական, էմիտենտների արժեթղթերի պորտֆելը. ներգրավված միջբանկային վարկերի և ավանդների պորտֆելը. «Լորո» հաշիվներում տեղաբաշխված միջոցների պորտֆելը. սեփական արժեթղթերի պորտֆելը. իրավաբանական անձանց (ոչ բանկերի) ավանդների պորտֆելը. ֆիզիկական անձանց ավանդների պորտֆելը. ոչ բանկային հաճախորդների ցպահանջ հաշիվներում տեղաբաշխված միջոցների պորտֆելը. փաստաթղթային գործառնությունների ու երաշխիքների պորտֆելը. բանկի ֆինանսական կառավարման ստորաբաժանման ժամկետային գործառնությունների պորտֆելը. կանխատեսվող գործառնությունների պորտֆելը (որոնց վերաբերյալ կան ստորագրված համաձայնագրեր, բայց իրականացումը դեռևս չի սկսվել). անժամկետ գործառնությունների պորտֆելը (այն բոլոր գործառնությունները/գործիքները, որոնց ամենօրյամբ անհնար է որոշել ժամկետը, բացառությամբ ցպահանջ գործառնությունների/գործիքների և բարձր իրացվելի ակտիվների թվին դասված գործիքների):

Բանկի համար ընդունելի իրացվելիության ռիսկի մակարդակը սահմանափակելու նպատակով սահմանվում է իրացվելիության ռիսկի գնահատման համակարգ, որը ներառում է՝

- իրացվելի ակտիվների պաշարի գնահատումը, որը թույլ է տալիս կարճ ժամկետում (մինչև երկու շաբաթ) գնահատելու բանկի հնարավորությունները՝ ապահովելու բոլոր խմբերի կոնտրահենտների հանդեպ պարտավորությունների կատարումը առկա իրացվելի ակտիվների հաշվին:

- իրացվելիության ներբանկային գործակիցների համակարգը, որը սահմանում է բանկի հեռանկարային վճարունակությունը, բնութագրում ակտիվների ու պասիվների հաշվեկշռվածությունը ըստ ժամկետների, համապատասխանաբար և բանկի ընդունակությունը՝ մարելու պարտավորությունները ակտիվների վերադարձման կամ հավաքագրման հաշվին և արդյունավետ կառավարելու ակտիվների պորտֆելը:

- հեռանկարային իրացվելիության գնահատումը որոշակի ժամանակահատվածների ընթացքում՝ դրամական միջոցների ներհոսքերի և արտահոսքերի համեմատության հիման վրա:

Գնահատումների նշված համակարգը, ներառյալ սցենարային վերլուծության միջոցով նախապատրաստված բանկի իրացվելիության կանխատեսումը, թույլ է տալիս որոշել ակտիվային գործառնություններ իրականացնելու բանկի հնարավորությունները (ռեսուրսների բավարար լինելը)՝ ներառյալ նոր վարկային գործառնությունների ֆինանսավորումը: Իրացվելի ակտիվների պաշարը հաշվարկվում է որպես միասնական ցուցանիշ ամբողջությամբ վերցված ըստ բոլոր արտարժույթների և առանձին՝ ըստ գործառնությունների: Արտարժույթներով տվյալները պետք է վերահաշվարկվեն տվյալ երկրի ԿԲ-ի այն աշխատանքային օրվա համար սահմանված փոխարժեքի, որը համապատասխանում է հաշվետու ամսաթվին: Իրացվելի ակտիվների պաշարը ներառում է՝

- Իրացվելիության առաջնային պաշարները, որոնք բնութագրում են բանկի ունակությունը կատարելու իր պարտավորությունները առկա դրամական միջոցների և դրանց հավասարեցված միջոցների հաշվին՝ առանց այլ իրացվելի ակտիվները դրամական միջոցների փոխարկելու: Նման ակտիվների թվին են դասվում՝

- դրամական միջոցների մնացորդները դրամարկում,
- միջոցների մնացորդները տվյալ երկրի ԿԲ-ի թղթակցային հաշվում,
- միջոցների մնացորդները «Նոստրո» հաշիվներում, բացառությամբ «Էսքրոու» հաշիվներում, արգելափակված և կալանքի տակ գտնվող հաշիվներում և ոչ ազատ փոխարկելի ու քլիրինգային արտարժույթներով «Նոստրո» հաշիվներում միջոցների մնացորդների:

- Միջբանկային վարկերն ու ավանդները, որոնք բաշխված են «overnight» պայմաններով, կամ երկուսից մինչև ներառյալ յոթ օր մարման ժամկետով, բացառությամբ բանկի հետ կապված գործառնությունների գծով միջբանկային վարկերի և ավանդների, ինչպես նաև ապահովագրական ավանդների և վարկերի, որոնց առնչությամբ տեղեկատվություն կա ժամկետների երկարաձգման հնարավորության մասին:

- Այն միջոցները, որոնք բանկի ստորաբաժանումների տվյալներով, կանխատեսվում են մուտք արվել հաշվարկման օրվանից 7 օրվա ընթացքում

առավել հուսալի փոխառուների կողմից առևտրային վարկերի մասնակի կամ լրիվ մարման ձևով:

- Բանկի պորտֆելի այն արժեթղթերը, որոնք դասվում են «շուկայում գնանշվող արժեթղթեր», «գնանշվող արժեթղթեր» և «մինչև մարման ժամկետը պահվող արժեթղթեր» կատեգորիաների շարքը:

- Թանկարժեք մետաղների տեսքով և «Նոստրո» հաշիվներում եղած այն միջոցները, որոնք կարող են իրացվել 14 օրվա ընթացքում:

Իրացվելի ակտիվների փաստացի պաշարի բավարարությունը որոշվում է նորմատիվային արժեքի հետ այն համեմատելու միջոցով: Իրացվելի ակտիվների պաշարի նորմատիվային արժեքը (ՆԻԱ) որոշում է իրացվելի ակտիվների այն նվազագույն պաշարը, որն անհրաժեշտ է ամբողջությամբ վերցված բանկի կարճաժամկետ (մինչև 1 ամիս կատարման ժամկետով) պարտավորությունները ժամանակին կատարելու համար և որոշվում է հետևյալ բանաձևով.

$$\ddot{A}E^2 = \emptyset_{1^3} + \emptyset^2_{1^3} * n, \text{ որտեղ} \quad (1)$$

- U_{1w} -ն ցպահանջ հաշիվներում միջոցների մնացորդների անկայուն մասն է և պայմանականորեն անկայուն մասը և իրավաբանական (բացի միջբանկային ներգրավված ժամկետային ռեսուրսների) ու ֆիզիկական անձանց մինչև մեկամսյա ժամկետով միջոցները,

- ՄԲԱ_{1w}-ն ներգրավված «overnight» միջբանկային ավանդներն են և մարման մեկամսյա ժամկետով միջբանկային վարկերն ու ավանդները,

- n -ը ներգրավված միջբանկային վարկերի ու ավանդների ընթացիկ ծավալի այն մասնաբաժինն է, որը չի կարող օպերատիվորեն ներգրավվել շուկայի աննպաստ իրադրության դեպքում:

Իրացվելի ակտիվների պաշարի նորմատիվային արժեքը հաշվարկելիս օգտագործվում են վիճակագրական տվյալներն ըստ U_{1w} և ՄԲԱ_{1w} ցուցանիշների՝ անցած եռամսյակի համար:

Իրացվելի ակտիվների բավարարության գործակիցը ($Q_{\text{իւ}}$) սահմանում է իրացվելի ակտիվների մասնաբաժինը, ներառյալ մինչև 1 ամիս կատարման ժամկետով (ըստ մինչև մարման ժամկետի) պահանջները՝ ցպահանջ և մինչև 1 ամիս կատարման ժամկետով իրավաբանական (բացի բանկերից) և ֆիզիկական անձանց հանդեպ բանկի ստանձնած պարտավորություններում:

Գործակիցը հաշվարկվում է հետևյալ բանաձևով.

$$\ddot{A}E^2 = \frac{\text{ԻԱ-ՄԲԱ}_{1w} * n + \eta_{\text{Մ}} + \eta_{\text{Ա}} * (1-2)}{U_{\text{վ}} + \eta_{\text{ժ}} + U_{\text{ն}} + U_{\text{Ա}}} * 100\%, \text{ որտեղ} \quad (2)$$

- ԻԱ-ն իրացվելի ակտիվներն են.

- ՄԲԱ_{1w}-ն ներգրավված «overnight» միջբանկային ավանդներն են և մարման մեկամսյա ժամկետով միջբանկային ավանդները.

- n -ը ներգրավված միջբանկային ավանդների ընթացիկ ծավալի այն մասնաբաժինն է, որը չի կարող ներգրավվել շուկայի աննպաստ իրադրության դեպքում:

Իրացվելի ակտիվները պետք է նվազեցվեն ներգրավված միջբանկային ավանդների մեծությամբ՝ բազմապատկած n գործակցով, ինչը ենթադրում է

նշված ավանդների ոչ լրիվ ծավալով երկարաձգման կամ վերականգնման հնարավորություն:

- Պ_Ե-ն այն միջոցների վճարման պահանջներն են, որոնք բանկը ձեռք է բերել ժամկետային գործարքներ կնքելիս.

- Պ_Լ-ն «շուկայում գնանշվող արժեթղթեր» և «գնանշվող արժեթղթեր» կատեգորիաների կարգը դասված արժեթղթերի շուկայական արժեքն է.

- Ջ-ն արժեթղթերի հաշվարկային գեղջատոկոսն է.

- Մ_Կ-ն իրավաբանական (բացի բանկերից) և ֆիզիկական անձանց ցպահանջ հաշիվներում միջոցների և մինչև մեկամսյա ժամկետով միջոցների մնացորդներն են և վարկերի տրամադրման արտահաշվեկշռային պարտավորությունները.

- Պ_Ժ-ն այն միջոցների վճարման պարտավորություններն են, որոնք բանկը ձեռք է բերել ժամկետային գործարքներ կնքելիս.

- Ա_Դ-ն ըստ կնքված «ռեպո» գործարքների գնվող արժեթղթերի արժեքն է.

- Ա_Ը-ն ըստ «հետադարձ ռեպո» կնքված գործարքների վաճառվող արժեթղթերի շուկայական կամ հաշվեկշռային (դրանց շուկայական գնանշումների բացակայության դեպքում) արժեքն է:

Իրացվելի ակտիվների պաշարի բավարարության գործակցի նորմատիվային մեծությունը որոշվում է միջինացված փաստացի մեծությունների հաշվարկմամբ (տոկոսներով)՝ հաշվի առնելով հնարավոր ճշգրտումները բանկի ռիսկերի ու ֆինանսական կառավարման ստորաբաժանումների կողմից:

Իրացվելիության գործակիցները (Q_Ի) սահմանում են համապատասխան ժամանակահատվածներում մարվող ակտիվների գումարի և մարման համանման ժամկետներով ցպահանջ ու ժամկետային պարտավորությունների գումարի միջև եղած տարբերությունը կամ իրացվելիության ճեղքվածքը.

Q_Գ – ցպահանջ և 1 օր ներառյալ,

Q₁₂ – 1 շաբաթ (մինչև 7 օր ներառյալ),

Q_{1ա} – մինչև 1 ամիս (մինչև 30 օր ներառյալ),

Q_{3ա} – մինչև 3 ամիս (մինչև 91 օր ներառյալ),

Q_{6ա} – մինչև 6 ամիս (մինչև 182 օր ներառյալ),

Q_{9ա} – մինչև 9 ամիս (մինչև 273 օր ներառյալ),

Q_{1տ} – մինչև 1 տարի (մինչև 365 օր ներառյալ),

Q_{տա} – 1 տարուց ավելի (366 օրից ներառյալ):

Իրացվելիության գործակիցների հաշվարկը կատարվում է ըստ հետևյալ բանաձևի.

$$\mathbb{I}_{\zeta} = \frac{\sum_{i=1}^n \mathbb{E}^2 + 2_i}{a_i} * 100 \%, \text{ որտեղ՝} \quad (3)$$

– ԲԻԱ-ն բարձր իրացվելի ակտիվներն են,

– Ա_Ի-ն մեթոդիկայի սկզբում թվարկված պորտֆելների թվին դասվող ակտիվներն են՝ որոշակի ժամանակահատվածի (i) և դրան նախորդող բոլոր ժամանակահատվածների սահմաններում վերադարձման ժամկետներով,

– Պ_Ի-ն մեթոդիկայի սկզբում թվարկված պորտֆելների թվին դասվող պարտավորություններն են՝ որոշակի ժամանակահատվածի (i) և դրան նախորդող բոլոր ժամանակահատվածների սահմաններում կատարման ժամկետներով, հաշվի առնելով ճշգրտումները:

Իրացվելիության գործակիցները հաշվարկելիս բանկի ակտիվների և պարտավորությունների ծավալները ներառվում են աճող հանրագումարով: Իրացվելիության գործակիցները հաշվարկելիս հաշվի են առնվում միջոցների ներգրավման ու տեղաբաշխման պայմանագրային գործառնությունների գծով դրամական հոսքերը և այն կանխատեսվող գործառնությունները, որոնց իրականացման համաձայնագրերն արդեն ստորագրված են: Գործակիցների պահպանումը /չպահպանումը որոշվում է դրանց փաստացի մեծությունները նորմատիվայինների հետ համեմատելու միջոցով: $Q_g, Q_{12}, Q_{1ա}$ իրացվելիության գործակիցների համար իրացվելիության գործակիցների նվազագույն նորմատիվային մեծությունները սահմանվում են 100 %-ի չափով: $Q_{3ա}, Q_{6ա}, Q_{9ա}, Q_{1տ}, Q_{տա}$ գործակիցների համար նվազագույն նորմատիվային մեծությունները որոշվում են միջինացված փաստացի մեծությունների հաշվարկման միջոցով (տոկոսներով)՝ հաշվի առնելով բանկի կանխատեսվող գործառնությունների և հնարավոր շտկումների ազդեցությունը, որը որոշվում է բանկի ռիսկերի կառավարման ստորաբաժանման կողմից՝ ֆինանսական կառավարման ստորաբաժանման մասնակցությամբ:

Բանկի հեռանկարային իրացվելիության գնահատումը կատարվում է ըստ առանձին արժույթների գործառնությունների և ըստ ամփոփ տվյալների: Բանկի բոլոր գործառնությունները՝ նայած դրանց բնույթին և պլանավորման կիրառվող սկզբունքներին, պայմանականորեն բաժանվում են 3 խմբի.

- Կապիտալ գործառնություններ – կապիտալի փոփոխման գործառնություններ, բանկի հիմնական միջոցների և գույքի կառավարման գործառնություններ, բանկի բաժնետերերի ընթացիկ պահանջումների բավարարման համար բանկի խորհրդի և բարձրագույն ղեկավարության որոշմամբ իրականացվող գործառնություններ:

- Ներդրումային գործառնություններ – գործառնություններ, որոնք իրականացվում են բանկի կոլեգիալ մարմինների և/կամ բարձրագույն ղեկավարության որոշմամբ ակտիվների ու պասիվների երկարաժամկետ պորտֆել ձևավորելու նպատակով, 12 ամսից ավելի ժամկետով գործառնությունները, ցպահանջ պասիվների կայուն մասը:

- Ընթացիկ գործառնություններ – իրենց լիազորությունների շրջանակներում բանկի ստորաբաժանումների կողմից կատարվող գործառնություններ, դրանց կանոնավոր գործունեության ընթացքում՝ մինչև 12 ամիս ժամկետով վարկերի տրամադրում հաճախորդներին, ավանդների ներգրավում և սեփական արժեթղթերի էմիսիա մինչև 12 ամիս ժամկետով, հաճախորդների հաշվարկադրամարկղային սպասարկում, միջբանկային վարկավորման գործառնություններ, գործառնություններ արտարժույթի շուկայում, թանկարժեք մետաղների միջբանկային շուկայում, կանխիկ արտարժույթի միջբանկային շուկայում, բանկի ստորաբաժանումների ընթացիկ այլ ակտիվ-պասիվ գործառնություններ մինչև 12 ամիս ժամկետով, ցպահանջ պասիվների անկայուն մաս և պայմանականորեն անկայուն մաս:

Սույն մեթոդիկայի շրջանակներում բանկի հեռանկարային իրացվելիությունը գնահատելիս հաշվարկման մեջ ներառվում են այն պորտֆելների թվին դասվող գործառնությունները, որոնք թվարկված են մեթոդիկայի սկզբում բաշխված ըստ վերը նշված խմբերի: Իրացվելիության կանխատեսվող վիճակի գնահատումն իրականացվում է ժամանակահատվածի շրջանակներում հիմնական պարտքի գծով դրամական միջոցների ներհոսքերի (ներառյալ բարձր իրացվելի

ակտիվները) և դրամական արտահոսքերի մնացորդը որոշելու միջոցով, ինչպես նաև ըստ տոկոսային, կուպոնային և զեղչային վճարումների (բացառությամբ այն դեպքերի, որոնք նախատեսված են մեթոդիկայի վերջում): Դրամական միջոցների ներհոսքերի և արտահոսքերի դրական տարբերությունը նշանակում է բանկի միջոցներն ավելին քան բավարար են տվյալ ժամկետայնության պարտավորությունները կատարելու համար, իսկ տարբերությունը կարող է օգտագործվել հաջորդ ժամկետային խմբի հնարավոր իրացվելիության պակասուրդը ծածկելու նպատակով կամ կարող է տեղաբաշխվել ակտիվային գործառնությունների միջոցով (օրինակ՝ վարկեր, արժեթղթեր):

Բանկի հեռանկարային իրացվելիության ռիսկի գնահատումը իրականացվում է իրադարձությունների զարգացման երկու հնարավոր սցենարների՝ առավել հավանականի և սթրեսային վերլուծության միջոցով, որոնք իրենցից ներկայացնում են բանկի իրացվելիության վիճակի փոփոխության տարբերակները: Առավել հավանական սցենարի տակ ենթադրվում է այնպիսի իրավիճակ, որի դեպքում բանկը գործառնություններն իրականացնում է՝ ելնելով վերլուծություն կատարելու պահին բիզնեսը վարելու նորմալ պայմաններից և այն ժամկետներում, որոնք նախատեսված են կնքված պայմանագրերով, կամ առավել հավանական ժամկետներում: Աննպաստ սցենար ասելով ենթադրվում է այնպիսի իրավիճակ, որի դեպքում բանկը հնարավորություն չունի գործառնություն իրականացնել սովորական ռեժիմով: Ընդամեն, հաշվի են առնվում հետևյալ գործոնները.

- ներբանկային, որոնց տակ հասկացվում են որևէ խոշոր գործառնությունների պայմանների (ժամկետների, ծավալների) կտրուկ, աննպաստ փոփոխություն բանկի համար.

- ընդհանուր համակարգային գործոններ, որոնք կարող են հարուցվել քաղաքական և/կամ տնտեսական բնույթի պատճառներով և ազդել ընդհանուր առմամբ ամբողջ ֆինանսական համակարգի վրա:

Բանկի ռիսկերի կառավարման ստորաբաժանումը ինքնուրույն պետք է սահմանի սցենարի կոնկրետ պայմանները և դրանք նկարագրի համապատասխան հաշվետվության մեջ: Սցենարներից յուրաքանչյուրի վերլուծությունը ներառում է հետևյալ փուլերը՝ պայմանագրային գործառնությունների գծով իրացվելիության ռիսկի վերլուծություն և բանկի կանխատեսվող գործառնությունների գծով իրացվելիության ռիսկի վերլուծություն: Պայմանագրային գործառնությունների գծով բանկի իրացվելիության վերլուծության համար գործառնությունների գծով բոլոր դրամական միջոցների ներհոսքերը և արտահոսքերը բաշխվում են ըստ ժամանակահատվածների՝ սկսած հաշվետու ամսաթվից այն ժամկետներին համապատասխան, որոնք մնում են մինչև պարտավորությունների կատարման և ակտիվների վերադարձման ամսաթիվը: Սահմանվում են հետևյալ ժամանակահատվածները՝ ցպահանջ, 2-ից մինչև 7 օր, 8-ից մինչև 14 օր, 15 օրից մինչև 1 ամիս, 1-ից մինչև 2 ամիս, 2-ից մինչև 3 ամիս, 3-ից մինչև 4 ամիս, 4-ից մինչև 5 ամիս, 5-ից մինչև 6 ամիս, 6-ից մինչև 9 ամիս, 9 ամսից մինչև 1 տարի, 1 տարվանից մինչև 1,5 տարի, 1,5 տարվանից մինչև 2 տարի, 2 տարվանից մինչև 3 տարի, 3 տարվանից մինչև 5 տարի, 5 տարուց ավելի, անժամկետ: Ընդ որում՝ ամիսներով չափվող ժամանակահատվածում օրերի քանակը համապատասխանում է այն ամսի/ամիսների օրացուցային օրերի փաստացի քանակին, որոնք այդ ժամանակահատվածի մեջ են ընկնում հաշվարկման պահին: Ապագա

գործառնությունների գծով իրացվելիության վերլուծության համար դրամական միջոցների ներհոսքերի և արտահոսքերի կուտակային մնացորդը (այսինքն՝ ավելի վաղ ժամանակահատվածների մնացորդը ներառող), որն ստացվել է ըստ պայմանագրային ժամկետների բաշխման հիման վրա, ճշգրտվում է՝ նկատի առնելով ապագա գործառնությունների գծով դրամական միջոցների կանխատեսվող շարժը: Դրամական միջոցների շարժի անորոշության դեպքում օգտագործվում է կանխատեսվող դրամական միջոցների ներհոսքերի և ենթադրվող արտահոսքերի գնահատման նկատմամբ պահպանողական մոտեցում (խելամիտ գզուշավորության սկզբունքը), որը կայանում է հետևյալում՝

- ժամկետային գործիքների գծով դրամական միջոցների ներհոսքերը (ներառյալ առաջիկա տոկոսային և այլ ներհոսքերը) ժամանակահատվածների են բաշխվում այն ժամկետներին համապատասխան, որոնք մնում են մինչև ակտիվների վերադարձման պայմանագրային ամսաթիվը, օրինակ, եթե փոխառուն իրավունք ունի վաղաժամկետ մարել վարկը, ապա համարվում է, որ նա չի օգտվի իր իրավունքից և վարկը կմարի պայմանագրով սահմանված ժամկետում:

- ժամկետային գործիքների գծով վճարումները (ներառյալ առաջիկա տոկոսային ու մյուս վճարումները) ժամանակահատվածների են բաշխվում այն ժամկետներին համապատասխան, որոնք մնում են մինչև պարտավորությունների մարման պայմանագրային ամսաթիվը, օրինակ, եթե բանկի սեփական արժեթուղթն ունի «ներկայացնելուց 35 օր անց» ժամկետ և դեռևս չի ներկայացված վճարման (ակցեպտի), ապա համարվում է, որ ըստ դրա վճարումը կկատարվի հաշվետու ամսաթվից մեկ ամիս անց, այսինքն՝ 1-ից մինչև 2 ամիս ժամանակահատվածում:

Յուրաքանչյուր ժամանակահատվածի գծով աճող հանրագումարով կատարված հաշվարկումների արդյունքը (հաշվի առնելով ստորև բերված ճշգրտումները) դրամական միջոցների ներհոսքերի և արտահոսքերի մնացորդն է (ներառյալ նախորդ ժամանակահատվածի մնացորդը): Որևէ ժամանակահատվածի բացասական մնացորդը վկայում է տվյալ ժամանակահատվածում ոչ բավարար իրացվելիության առաջացման և ժամանակին լրացուցիչ ռեսուրսներ ներգրավելու և/կամ արդեն ունեցած պասիվները, և/կամ ակտիվները վերակազմավորելու վերաբերյալ որոշումներ ընդունելու անհրաժեշտության մասին: Որևէ ժամանակահատվածի դրական մնացորդը նշանակում է իրացվելիության ավելցուկի առկայություն և բանկի ակտիվները ավելի հեռավոր (և ավելի եկամտաբեր) ժամանակահատվածների կամ այն ժամանակահատվածների վերաբաշխելու անհրաժեշտություն, որոնցում բանկին սպասվում է միջոցների պակաս իր պարտավորությունների կատարման համար: Հաշվետու ամսաթվին դրամական միջոցների ներհոսքերի և արտահոսքերի մնացորդը պետք է համեմատվի նախորդ հաշվետու ամսաթվերի համանման ցուցանիշների հետ: Բանկի ակտիվների և պասիվների կառավարման կոմիտեն ռիսկի և ֆինանսական կառավարման ստորաբաժանումների առաջարկությամբ անհրաժեշտության դեպքում կարող է սահմանափակումներ սահմանել դրամական միջոցների ներհոսքերի և արտահոսքերի ինչպես դրական, այնպես էլ բացասական մնացորդի նկատմամբ:

Իրացվելիության հաշվարկից պետք է հանվեն այն գործառնությունները, որոնք ազդեցություն չեն գործում բանկի իրացվելիության վրա (կապակցված գործառնություններ, «էսքրոու» հաշիվներում արգելափակված միջոցների գումարները և այլն):

Եզրակացություն: Առաջարկվում է ՀՀ առևտրային բանկերում ավելի լայնորեն կիրառել իրացվելիության ռիսկի գնահատման առաջավոր փորձը, մասնավորապես ներառել հետևյալ մոտեցումները՝

- ըստ վերը նշված ժամկետների բաշխել բանկի ակտիվների և պարտավորությունների կառուցվածքը և դրանց գծով պլանավորվող դրամական միջոցների ներհոսքերը և արտահոսքերը.
- ցպահանջ հաշիվների միջոցների մնացորդը պայմանականորեն բաժանել կայուն, պայմանական անկայուն և անկայուն մասերի.
- հաշվարկել իրացվելի ակտիվների փաստացի պաշարի բավարարության և պաշարի նորմատիվային արժեքները:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. **Астрелина В. В., Бондарчук П. К., Шальнов П. С.,** Управление ликвидностью в российском коммерческом банке: Учебное пособие. М.: ИД “Форум”; ИНФРА-М, 2012 – 176 с.
2. Банковские риски: Учебник / Под ред. О.И. Лаврушина, Н.И. Валенцевой – 3-ое изд., перераб. и доп.– М. КНОРУС, 2013. – 296 с.
3. Банковский менеджмент: Учебник / Под. ред. д-ра эконом. наук, проф. О. И. Лаврушина,- 4-ое изд., стер. – КНОРУС, 2011. –560 с.
4. Финансовый анализ деятельности коммерческого банка: Учебник / Под.ред. Е. П. Жарковской. – 2-ое изд. , стер. – М.: Омега– Л, 2011. – 325 с.

ԱՄՓՈՓՈՒՄ

Հոդվածում նկարագրվում է առևտրային բանկերի իրացվելիության ռիսկի գնահատման առաջավոր մեթոդիկան, լրամշակված հեղինակի կողմից, որի շրջանակներում դիտարկվում են ըստ ժամկետների բաշխված բանկի ակտիվների ու պասիվների կառուցվածքը և բանկի պայմանագրային (պլանավորվող) դրամական միջոցների ներհոսքերն ու արտահոսքերը:

АННОТАЦИЯ

ЗАКОЯН А. – МЕТОДИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ РИСКОМ ЛИКВИДНОСТИ

В статье описывается доработанная автором передовая методика оценки риска ликвидности, принимаемого коммерческими банками, в рамках которой рассматриваются структура активов и пассивов банка и фактические и ожидаемые (планируемые) денежные поступления и платежи банка, в разбивке по срокам.

SUMMARY

ZAKOYAN H. – Methodical issues of liquidity risk management

The article refers to a methodical approach of liquidity risk estimation in commercial banks based on advanced practice and revised by the author. The structure of assets and liabilities allocated by their terms and the expected (planned) cash inflows and outflows is also considered within the frame of the method.